

MUSIKLIVET I HAVSNÄS

Det har funnits många duktiga spelmän i Havsnäs med omnejd. Genom intervjuer och samtal med äldre personer och genom vad jag själv minns ska jag försöka teckna ner något om de som spelade i vår bygd från 20-talet och framöver.

I de flesta hem fanns det något slag av instrument. Om inte annat så fanns det kanske en resegrammofon. Det spelades ofta i hemmen. För att roa sig själva eller som avkoppling efter en hård arbetsdag. Familjen sjöng gärna med i låtar, visor och slagdängor.

Det gällde att hitta på egen underhållning. Det var få som hade elström indragen i sina hus. Radion var en nyhet och för dyr för de flesta, fanns bara i några enstaka gårdar.

Några som brukade spela mera offentligt, så att säga, var Jonas Ersson och Hans Jonsson, båda på fiol. De anlätades vid olika festligheter, t. ex. bröllop. Jonas Ersson's söner Olle Jonsson, Erik Jonsson och dottern Ingeborg ärvde musikaliteten och blev ett glatt gäng som roade Havsnäsborna.

Dottern Ingeborg gifte sig med Gustav Engström (som kom hit i samband med att inlandsbanan byggdes) och där fick gänget en god förstärkning för även han var en duktig fiolspelare. Gustav Engström finns fortfarande i livet (-92) 99 år gammal, en Grand old man.

Eftersom det inte fanns någon lämplig lokal så dansades det på logar och i stugor när det skulle vara fest.

På 20-talet kom i alla fall Havsnäs skytteförening att sätta upp en utedansbana. Paviljongen. Den låg just där stigen går upp till Ursvattenbodarna, ca:200 m från nuvarande Sågbacken. Där dansades det sommarkvällar och nätter till tonerna av bygdens spelemän. Bland andra Torsten och Anders Eriksson. Torsten dragspel, Anders fiol.

Det kom även till folk från andra byar, som då fick ta till apostlahästarna eller möjligtvis ägde någon en cykel. Bil var det inte att tala om. Någon enda fanns väl, men det var en sensation.

På tal om bil, när Kalle Ytfeldt skulle ta sitt körkort så körde han genom Nykamns by, på det fick han sitt förarbevis. Enkelt, men trafiken var ju sån att risken för att möta ett fordon på vägen var obefintlig.

På Järvsand fanns det också musikanter, bl. a. Erik och Josef Knutsson. Erik spelade fiol och Josef trakterade både dragspel, gitarr, tvärflöjt o cittra. Josef var också en duktig sångare och tillhörde sångkören i Havsnäs. Han anlätades också för att stämma olika instrument.

I början av 30-talet då arbetslösheten var stor satte arbetsmarknadskommissionen (A.K.) igång med att dra fram den nya landsvägen genom byn. Det var ett tungt arbete. Allt gjordes manuellt, med spett, spade och skottkärra.

Mycket folk samlades och det blev liv och rörelse i byn. Behovet av en året runt lokal var stor. Folk behövde ha någonstans att umgås och roa sig. Dansa, se på film och andra aktiviteter.

Oskar Eriksson och Holger Näslund kom då på iden att bygga en dansbana. "Centralen" blev namnet på denna byggnad. (Den låg strax nedanför där Irene Carlsson (f.Näslund) nu bor). Det blev en ganska stor lokal med scen och ett rum för kaffeservering som Lilly Eriksson stod för. Hembakt bröd och bullar som Lilly serverade var ett måste för att det skulle gå ihop.

Av byns yngre förmågor bildades så ett kapell som kallade sig för "Stjärnkvartetten". De bestod av bröderna Per och Mika Näsström, syskonen Esbjörn, Holger och Irene Näslund.

Per spelade fiol, Mika och Esbjörn dragspel, Holger batteri och Irene piano. Irene och Per var duktiga sångare så det blev många schlagers och duetter som framfördes. Centralen gästades även av mera kända artister. Sölve Strand, Gösta Vesterlund, Ivan Thelme, Erik Öst, Karl Jularbo, Andrew Valter, Höglins m.fl.

Mina minnen är klara från den här tiden. Eftersom min mamma Lilly skötte serveringen kom jag att vara där mycket. Min första film fick jag se på Centralen. Det var "Värmlänningarna". Tutta Rolf spelade Anna. En stor upplevelse för en femåring.

En man som kallade sig för "Starke Arvid" bröt järnstänger med händer och tänder och en dam som spelade på en massa olika stora klockor är minnen som etsat sig fast.

Centralen såldes senare till Teodor Näslund. Serveringsdelen blev ett uthus på hans gård och själva lokalen blev ett bussgarage som ännu står kvar.

"Rödladan", en helt vanlig hölada bara 100 m från där Centralen låg blev samlingsplats för femtioårskalas, kvastrishippor och andra festligheter. Då var det för det mesta bröderna Näsström och Näslund som underhöll. Golvet var böljande och med stolpar mitt på, men huvudsaken var att man hade någonstans där man kunde umgås.

På Järvsand sattes en utedansbana upp, vackert belägen vid sjöstranden. Rakt nedanför där Johan Berglund nu bor. Det var söner till Erik Knutsson som höll i trådarna. Spelade gjorde även Erik Hägglund tillsammans med Kalle Knutsson och Bertil Holmgren. En stor lada, som står intill där Lennart Ryngénstam bor, användes också till bjudningsbaler och liknande.

I mitten av 30-talet kom en bagare till Havsnäs. Han var från Näsvisen i Strömsund. Anders Lindholm. Det skulle visa sig att han var en musiker av stora mått. Han kunde hantera både fiol, dragspel och piano lika lätt. I en intervju berättar Anders, nu 93 år (-92), att han är självlärd. Intresserad av musik som han var spelade han på allt han kom över. Anders och tre grabbar till bildade ett gäng. Erik Hansson hette en som kom att bli en av Anders' bästa vänner.

Under många år reste Anders med "Bio-Nisse" och spelade till hans stumfilmer. Anders berättar vidare att ibland fanns det ett dragspel, en fiol eller ett piano dit dom kom som han fick använda. Hans repertoar blev på detta vis tämligen stor. Han minns, året var 1923, då första länsstidningen kom ut, att gänget skulle ut på Långsjön vid färjestället för att spela. Där fanns en kille som hette Edvard Markusson, han byggde en fiol åt Anders. Hans första egna, och den finns fortfarande kvar. Anders blev en stor tillgång för Havsnäsborna på många vis.

Krig rådde. Tyskarna härjade vilt. Många män inkallades till militärtjänstgöring. Även kvinnor. Vi som var unga då behövde något att göra, att roa oss med. Så kom det sig att vi bildade en amatörteaterförening. Anders Lindholm kom där att bidra med sitt rika förråd av melodier,visor och sånger. Vi fick hålla till i hans bageri där det var varmt och skönt att öva och träna. Han uppmuntrade oss och ställde upp på alla vis. Själva cabareerna uppfördes på "Stina's" övervåningen på Konsum. Där kom vi att husera ett antal år. Från början var det Helge och Harry Jonsson (söner till Hans Jonsson),Karl (Kalle) Knutsson (son till Erik Knutsson), Salomon Norberg och Anders Lindholm som spelade. Efter dem tog Tore Eriksson, Bengt Knutsson och Salomon över musicerandet. Sista cabaren framfördes 1953-1954.

*En kul händelse var när amatörteaterföreningen skulle ha sin årliga nyårsrevy 1952. Bengt , Tore och jag hade hemma tränat in en kuplett, den skulle vi nu framföra på revyn. Kvällen var inne och sedan alla sjungit entrevisan skulle vi in för att göra vår sång. Vi började sjunga, och plötsligt kom en liten parvel kravlande upp på scenen, ställde sig mitt framför oss och slog ut med armarna som för att säga -Det här kan jag också!
Stort jubel i salen och klart var att han stal all uppmärksamhet från oss. Parveln var Hans Knutsson 2 år, son till mig och Bengt, som många gånger hört oss öva denna sång. Han är nog den yngste som agerat på en nyårsrevy i Havsnäs.*

Bröderna Knutsson och Jonsson bildade ett kapell som hette "Dvikts" (efter Kalles pappa Erik) eller ibland "Stainors". Detta kapell förstärktes ibland av Allan och Bertil Hagström.Båda från Alanäs.

En episod jag ej kan underlåta att berätta var när vi (jag var ofta medbjuden) skulle spela i Gäddede. Där var massor av militärer och på grund av detta många poliser för att hålla ordning. Vi var på hemväg. Efter en liten stund blev vi stoppade av polisen. När lagens väktare fick syn på Kalle vid ratten kom det med en suck, " Men Karl Fredrik, är Du nu här igen?" Kalle hade nämligen inget körkort och hade åkt fast flera gånger tidigare. Vi fick i alla fall åka vidare. Vad annars? Ingen av oss andra hade det minsta hum om hur ett fordon skulle framföras.

1982

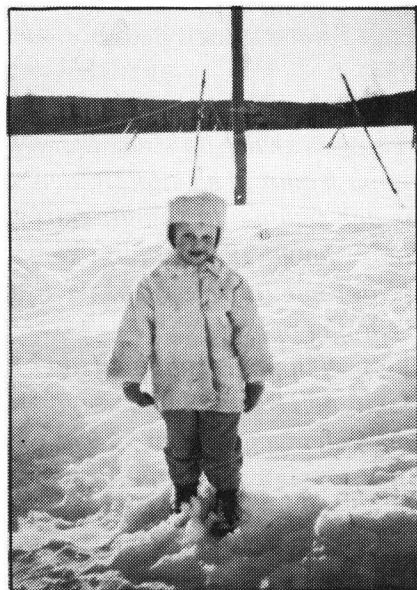
Parveln

numera

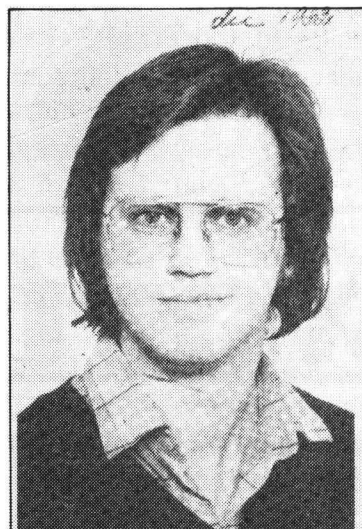
Professor

Hans Knutsson.

Karl (Kalle) Knutsson (Jä:45)

Parveln Hans Knutsson 2 år

□ Hans Knutsson, Strömsund, disputerade i går vid Tekniska högskolan i Linköping. Hans avhandling innehåller information och analys av s.k. GOP (General Operator Processor) - en specialbyggd dator för bildbehandling, som väckt stor internationell uppmärksamhet.

Vokalist för

Bert Erlings

orkester

Anna Britta Knutsson(Ha:205).

Zeits Kapell 1945.

Vid ett annat tillfälle skulle vi spela på Svartudden i Hammerdal. Då dansen var slut och vi skulle starta hemresan upptäckte Kalle att det var slut på bensin. Mitt i natten. Inga mackar öppna. Sent omsider fick vi hjälp av en polis. Glada i hågen åkte vi vår väg. "Han (polisen) skulle bara vetat att jag är utan körkort sa Kalle och skrattade hjärtligt".

En tredje episod var när vi skulle till Alanäs med vår cabare. Rune Eriksson körde droska. När vi kom till "Siggasbacken" löd inte styrningen. Hjulen pekade åt var sitt håll. Vi blev stående på snökanten. Nu var goda råd dyra. Vi måste ju passa tiden. Då kom någon på iden att försöka laga styrningen med en av Harrys gitarrsträngar. Sagt och gjort. Rune fixade det hela och vi kom fram i tid!

Vi spelade också upp vår cabare i Lövberga. Salomon Norberg spelade även solo. Klassiska stycken. Av de pengar vi fick in kunde vi köpa kaffegods till vår servering, samt till ett piano som nu står på skolan. Några kaffekoppar finns ännu kvar fast det gått så många år.

Havsnäs I F var mycket aktiva under den här tiden. Initiativet att få till en utedansbana för föreningens räkning togs av Oskar och Lilly Eriksson. Dom fick med sig grabbarna på ide'n och ett dansgolv blev uppfört i mitten av 40-talet vid "Lugnet" på Astor Näsmark's mark. Det gick fint för killarna både på fotbollsplanen och med danskvällarna.

Pengarna strömmade in så att dom fick till sina resor och kläder. Efter hand bygdes det till både väggar och tak på dansbanan. Under årens lopp blev det många som kom att spela på H.I.F's utebana. Numera hålls dans där bara en gång om året, midsommarafton, då H.I.F ordnar med festligheter.

Ännu ett kapell kom till den här tiden. Esbjörn Näslund, Anders Lindholm, Zeth Norberg och Bengt Knutsson. Dom kallade sig för "Zeths". Förutom på hemmaplan blev dom anlitade runt om i byarna. Den första förstärkaren inköptes av Bengt Knutsson. Det var nymodigt med en högtalare så dom drog fullt hus dit dom kom. Jag började så smått sjunga och följde med som vokalist. Efter en tid upplöstes gänget. Zeth började spela med Knut Edman.

Vi bildade ett nytt gäng med Bertil Holmgren, Tore Eriksson, Paul Holmgren, Bengt Knutsson och jag (då A-B Eriksson). Vintern 1949-50 var det skogsavverkning i Brattberget. Bertil och hans far körde timmer med häst. Bengt och 14 man till högg (det var före motorsågens tid). Jag kockade. Det var början till "Bert Erlings" orkester som vi kom att heta.

Roligt att minnas är när Bertil kom in efter en hård arbetsdag, kastade av sig handskarna och gick direkt till dragspelet. Bengt var inte sen att följa efter och jag sjöng naturligtvis med. (År 1950 blev jag A-B Knutsson).

Detta gäng höll på ett tiotal år. Många kvällar spelade vi gratis åt H.I.F. Eftersom vi stod med i musikförmedlingen kom vi att få spela på många olika ställen i Härjedalen, Lappland, Västerbotten, Ångermanland och Jämtland förstås.

Havsnäs spelmanslag.

Från vänster: Salomon Norberg Ha 258
Bengt Knutsson Ha 204
Tore Eriksson Ha 104
Bertil Holmgren Jä 24

Salomon Norberg .

Han fick kulturnämndens stipendium 1974.

Vårt gäng förstärktes ibland av Artur Strand, Bo Knutsson, Lars Näslund och Stig Ingebriktsen.

En gång när vi spelat i Tännäs och skulle åka hem fick vi fel på lyset mitt i vilda skogen. Kusligt, men vi fick "krypa" fram. På morgonsidan kom vi helskinnade hem.

En annan gång hade vi farit till Lövvik och skulle spela där i två kvällar. Första kvällen var över och jag fick lov att lägga upp mitt hår för att se bra ut till nästa kväll. Bertil tittade länge på och sa sen, - Nä , jag ligger nog med utslaget hår i natt.

Gänget upplöstes efter det att Bertil flyttade till Östersund sedan han i flera år varit musiklärare i Strömsund. Bertil var verkligen en som kunde sin harmonilära och han lärde Bengt många fina grepp. När Bertil improviserade på sitt pianodragspel var det en fröjd att höra på. Bertil dog -81.

De senaste tjugofem åren har det varit Salomon Norberg, Bengt Knutsson och Tore Eriksson som ställt upp och spelat när hembygdsföreningen, PRO och andra haft sammankomster och festligheter. Alltid villiga och glada. Duktiga var och en på sitt instrument. Salomon Norberg fick kulturnämndens stipendium år 1974. Väl-förtjänt. Han spelade ofta i kyrkan och på många spelmansstämmor. Han var dessutom en duktig snickare och spelade ibland på fioler han gjort själv.

Bengt dog 1988, Salomon 1989. Tomrummet blev stort. Tore finns kvar, men man kan tro att det känns ensamt för honom att spela utan ackompanjemang.

Återväxten när det gäller intresset för musik och att själv lära sig spela är väl inte så stort. Våra pojkar spelar båda gitarr och vår flicka är med i en sångkör, men tyvärr för långt borta. Esbjörns barnbarn Göran spelar dragspel och av Anders Lindholms barnbarn är några väldigt intresserade av sång och musik.

Kanske finns det för mycket annat som folk kan roa sig med nu för tiden. Kanske TV och Videovärlden tar för stor plats och hindrar ungdomar och deras föräldrar att tillsammans skapa sin egen underhållning. Förr kunde inte underhållning köpas på samma sätt som nu. Men på sikt kanske det visar sig att TV m.m. inte kan ersätta det behov som människan har av eget skapande.

Havsnäs den 22 oktober 1992

Anna-Britta Knutsson